

ВІДГУК

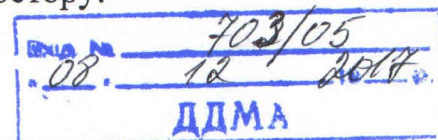
офіційного опонента на дисертаційну роботу Полгородника Олександра Вікторовича на тему «Державне регулювання інтеграційних процесів в контексті забезпечення економічної безпеки України», виконану у Донбаській державній машинобудівній академії МОН України і подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертаційної роботи

Участь України в процесах інтеграції за умов сьогодення відображає щонайменше дві основні проблеми соціально-економічного розвитку. Перша з них пов'язана з об'єктивною тенденцією до просторового гуртування з метою використання переваг масштабу та полегшення умов для виробничої та збутової кооперації, а також реалізацією моделі наздоганяючого розвитку в процесі взаємодії з більш розвиненими соціально-економічними системами. Зміст другої пов'язаний із необхідністю цивілізаційного вибору, що впливає на форми і методи суспільного управління, зокрема державного регулювання економіки, ділову культуру і моделі економічної поведінки. В ході розв'язання обох названих проблем Україна зіткнулася із питанням забезпечення економічного і політичного суверенітету, оскільки інтеграційний процес сам по собі передбачає обмеження самостійності в ухваленні рішень на користь їх узгодження з іншими геоекономічними та геополітичними акторами, і на додаток – далеко не у всіх аспектах інтеграції Україна посідає позицію сильного гравця, що зумовлює її вести стратегічну гру з метою оптимізації вигащів у вигляді можливостей економічного розвитку і втрат у вигляді реалізації загроз економічній та політичній безпеці.

З огляду на вказані обставини, пошук шляхів обґрунтування стратегії участі України у політико-економічній грі в рамках інтеграційного процесу, яка дозволила б оптимізувати сполучення вигащів та втрат, є важливою проблемою державної соціально-економічної політики. Тому дисертаційна робота Полгородника О.В., яку присвячено вирішенню одного з аспектів цієї проблеми, а саме: обґрунтуванню шляхів удосконалення державного регулювання інтеграційних процесів в контексті забезпечення економічної безпеки України, – є безперечно актуальною.

Додатковим аргументом на користь даного твердження є виконання даної дисертаційної роботи в межах досліджень за темою «Трансформаційні перетворення господарської системи у контексті глобалізаційних змін: еволюція та управління» (номер державної реєстрації 0114U003939, 2014-2016 рр.), оскільки саме в її рамках автором розвинуто теоретичні положення визначення особливостей інтеграційних процесів в Україні і поглиблено науково-методичні засади формування і реалізації державної стратегії інтеграції України до європейського економічного простору.

Ступінь обґрунтованості та вірогідності наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації

Обґрунтованість та вірогідність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі визначається низкою обставин і передумов, зокрема:

обробкою значного обсягу літературних джерел з досліджуваної проблематики, що, по-перше, дозволило автору конкретизувати об'єктно-предметну область власного дослідження, а по-друге, використати сучасний науковий доробок вітчизняних та зарубіжних авторів як методологічний базис наукового пошуку;

логічною побудовою комплексу завдань дослідження у відповідності до його мети, яка дала змогу забезпечити внутрішню несуперечливість отриманих наукових результатів, висновків та рекомендацій;

використанням адекватних завданням дослідження методів наукового пошуку, що уможливило обробку літературних та емпіричних даних і забезпечити вірогідність її результатів;

апробацією отриманих результатів в ході їхнього обговорення на науково-практичних конференціях різних рівнів;

підтвердженням релевантності отриманих результатів пріоритетам практичної діяльності в сфері державного регулювання економіки в ході їх практичного впровадження.

Наукова новизна отриманих результатів

Головним науковим результатом виконання дисертаційної роботи слід вважати поглиблення теоретичних, методичних та науково-практичних засад державного регулювання процесів поглиблення економічного співробітництва національних економік країн в форматі економічної інтеграції з урахуванням загроз економічній безпеці, які вже об'єктивно склалися у внутрішньому та зовнішньому середовищі національної соціально-економічної системи і які потенційно можуть реалізуватися в ході такого співробітництва. В ході дослідження автором отримано низку оригінальних результатів, на яких слід зупинитися більш докладно.

На основі вивчення наукових підходів до визначення сутності інтеграційних процесів, їх форм та змісту, обґрунтування можливих ефектів міжнародної економічної інтеграції автором більш деталізовано у порівнянні з наявними науковими результатами дефініцію «економічна інтеграція» за рахунок розкриття пріоритетів співробітництва в інтеграційному форматі (с. 15-16), визначено передумови успішної інтеграції (с. 18-20, 27-28) обґрунтовано зміст категорії «інтеграційний процес» (с. 64-66).

Автором більш докладно і глибоко проаналізовано одну з головних передумов реалізації інтеграційних процесів – передумову безпеки (розділ 1.2), зокрема, в частині опису складових та чинників економічної безпеки (с. 29-34), теоретичного обґрунтування сутності національної економічної безпеки (с. 39-41) та загроз цій безпеці в контексті вибору Україною

європейського напрямку інтеграційних процесів (с. 42-56). Це дозволило синтезувати структурну модель виникнення та розвитку загроз економічній безпеці національної економіки (с. 56-59) та визначити принципи національної економічної безпеки (с. 61-62).

На підставі уваги до чинників, які впливають на економічну безпеку під час реалізації інтеграційних процесів (с. 67-71), автором удосконалено концептуальне бачення процесу управління останніми, в рамках якого формалізовано універсальні закономірності забезпечення економічної безпеки країни в процесі інтеграції (с. 72-73), поглиблено наукове розуміння циклу управління інтеграційним процесом, визначено зміст відповідної стратегії та фактори її реалізації (с. 74-78).

Вивчення комплексу переваг та проблем сучасної інтеграційної політики України, оцінка вже наявних ефектів інтеграційних процесів та розподіл їх на переваги та загрози дозволила дисертанту сформулювати достатньо повне і глибоке аналітичне забезпечення розробки стратегії управління інтеграційними процесами та їх економічними загрозами (підрозділ 2.1, с. 139-142). Для більш вірогідного обґрунтування рівня економічної небезпеки участі України у інтеграційних процесах автором запропоновано методичний підхід до обґрунтування управлінських рішень щодо формування державної інтеграційної політики, який поєднує критеріальний аналіз стану наближення до кризи та ієрархічний аналіз, який дозволяє визначити групи факторів, що впливають на економічну небезпеку та значущість кожного з них (с. 115-134). З урахуванням проблем реалізації інтеграційних прагнень України Полгородником О.В. роботі удосконалено підхід до вибору нагальних пріоритетів державної політики з даного питання, який реалізується в дисертаційній роботі як модель кластерної економічної інтеграції (с. 143-155).

Хоча ідея кластерної інтеграції не є принципово новою, автору вдалося більш докладно обґрунтувати методологічні положення щодо побудови і реалізації зазначеної моделі. Зокрема, поглиблено уявлення про умови формування кластерів та інвестування проектів розвитку інфраструктури та впровадження нових технологій (с. 159-163), визначено поле ефектів міжнародних кластерних систем в контексті економічної інтеграції та їх взаємодія (с. 164-168), запропоновано структуру змісту інноваційного пріоритету кластерної інтеграції економічної системи України та пріоритетні елементи логістично-інноваційних складових інтеграційних кластерів (с. 168-173).

Конкретизація зазначених методологічних результатів у вигляді методичного інструментарію обґрунтування вибору стратегії управління інтеграційними процесами в Україні (підрозділ 3.2) ґрунтується на описі змісту стратегій інтеграції («Глобальний лідер», «Регіональний лідер», «Транзитно-сировинний додаток» та «Збереження позицій») та комплексі моделей прогнозування основних економічних ефектів (показників), що відображають результати інтеграційного процесу.

Логічним завершенням дослідження є розробка науково-методичних рекомендацій відносно політики України щодо реалізації стратегії інтеграції, зокрема, деталізація змісту організаційно-економічного механізму державного регулювання інтеграційних процесів в контексті забезпечення економічної безпеки країни (підрозділ 3.3).

Повнота викладу в публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові положення, висновки та результати дослідження викладено у 11 наукових працях, з яких 7 – статті у наукових фахових виданнях, 3 – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз; 4 публікації мають апробаційний характер. З наведених публікації лише одна має виключно електронний характер.

Повнота і характер викладення основних результатів дисертаційної роботи відповідає вимогам наказу МОНмолодьспорту України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» №1112 від 17.10.2012 р.

Всі наукові результати, які викладені в дисертації і виносяться на захист, отримані автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї і положення, які належать особисто автору.

Дискусійні положення і зауваження до змісту дисертаційної роботи

Поряд з позитивними моментами дисертаційної роботи, відзначеними вище, варто звернути увагу і на її окремі дискусійні моменти та недоліки.

1. Автором з використанням розроблених методичних положень визначено порівняльну вигідність реалізації стратегії «Регіональний лідер», яка дійсно виглядає найбільш привабливо з точки зору її змісту та економічних ефектів. Водночас потребує додаткового обґрунтування готовність національної економіки до реалізації зазначеної стратегії з урахуванням чинників, які визначають характер співробітництва України з її найближчими сусідами, і здійснення приблизної оцінки сприйняття ними таких лідерських прагнень в контексті реалізації власних гео економічних стратегій.
2. Розроблені автором наукові рекомендації щодо формування інтеграційної політики України за умов сьогодення (підрозділ 3.3) логічно пов'язані як з пріоритетами кластерної моделі інтеграції, так і з результатами вибору стратегії управління інтеграційним процесом. Разом з тим, автором приділяється недостатня увага конкретизації заходів з управління загрозами реалізації такої стратегії.
3. Дисертант цілком справедливо наголошує на значущості логістично-інноваційних складових інтеграційних кластерів (с. 172-173). Водночас, очевидно, що зміст цих складових при реалізації стратегії «Транзитно-сировинної додаток» буде іншим, ніж в ході реалізації стратегії

- «Регіональний лідер» або навіть «Збереження позицій». Рекомендації автора значно виграли б в разі більшої деталізації такої різниці.
4. Наведена автором модель кластерної економічної інтеграції (с. 151) має дещо ідеалізований характер і не враховує загрози інверсійного характеру розвитку інститутів і механізмів на всіх рівнях інтеграції, що може проявлятися в неготовності національної соціально-економічної системи поглинути ті інституційні форми, які притаманні більш розвиненим системам, а відтак – призвести до недієвості законодавства, інструментарію регуляторної політики та ін.
 5. Слід цілком погодитися з автором щодо значущості економічних та політичних загроз, які виникають в ході реалізації інтеграції України в європейському напрямку, порівняно з іншими видами. Разом з тим, викладені в дисертації положення не проясняють, що саме малося на увазі перед економічними та політичними загрозами, а в контексті останніх подій в Україні та політичних процесів всередині ЄС – виникає думка про набуття саме політичними загрозами першорядного значення.
 6. Концептуально можна погодитися з формалізацією автором закономірностей забезпечення економічної безпеки країни в процесі інтеграції (с. 72 дисертаційної роботи, формула на с. 7 автореферату), однак слід зауважити, що у цій формулі більш доречним було б використати знак об'єднання (\cup), а не додавання (+).
 7. Рисунок 1.6 дисертаційної роботи (рис. 1 автореферату) відображає радше систему управління інтеграційними процесами, ніж сам інтеграційний процес як систему, крім того, окремі елементи («система використання можливостей і захищеність...», «система підтримки стану захищеності...») деякою мірою дублюють одне одного.
- Разом з тим, слід підкреслити, що наведені зауваження відображають в своїй більшості рекомендації, які б дозволили розкрити додаткові аспекти досліджуваної проблематики і не впливають істотно на оцінку наукових результатів дисертанта.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і загальний висновок

Ознайомлення з дисертаційною роботою «Державне регулювання інтеграційних процесів в контексті забезпечення економічної безпеки України», її авторефератом, публікаціями за темою дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

Дисертація Полгородника О.В. є самостійно виконаною кваліфікаційною науково працею, яка містить наукові та методичні положення, рекомендації науково-прикладного характеру, що в комплексі дозволяють розв'язати завдання теоретико-методичних та науково-практичних засад державного регулювання інтеграційними процесами в контексті забезпечення економічної безпеки України; тема дисертації

відповідає плану науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії МОН України;

сформульовані висновки і рекомендації є несуперечливими; зміст дисертаційної роботи відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством;

науково-практичні результати роботи впроваджені, про що наявні відповідні довідки (Департаменту економіки Донецької обласної державної адміністрації, Департаменту економічного розвитку, торгівлі та туризму Луганської обласної державної адміністрації, Донбаської державної машинобудівної академії МОН України);

обсяг дисертаційної роботи відповідає вимогам, її положення достатньою мірою опубліковані у фахових наукових виданнях та виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, а також пройшли апробацію на науково-практичних конференціях різних рівнів; автореферат дисертації відповідає вимогам і розкриває основні положення і наукові результати дослідження;

всі наукові результати, які викладені в дисертації і виносяться на захист, отримані автором особисто, а із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї і положення, які належать особисто автору.

Таким чином, вимоги п. 9, 11, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19 серпня 2015 р. № 656) виконані, що дає змогу стверджувати, що Полгородник Олександр Вікторович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри готельно-ресторанного бізнесу
Київського національного університету
культури і мистецтв

Л. В. Батченко

Підпис д. е. н., професора Батченко Л. В. засвідчую:
Учений секретар Вченої ради
Київського національного університету
культури і мистецтв,
кандидат педагогічних наук, доцент

Н.А. Гайсинюк